

Bestuurlijke en juridische observaties bij tien jaar Monumentenwet 1988

Cees Waal

De op 1 januari 1989 in werking getreden Monumentenwet 1988 heeft al meer dan tien wijzigingen ondergaan.¹ Deze wijzigingen vloeiden steeds voort uit veranderde wetgeving buiten de monumentenzorg, zoals de Algemene Wet Bestuursrecht en de instelling van de Raad voor Cultuur. Bij de parlementaire behandeling van de nieuwe monumentenwet is de verwachting gewekt dat na tien jaar een evaluatie van de wet zou plaatsvinden. Er zijn geen aanwijzingen, dat deze evaluatie ook daadwerkelijk zal geschieden. Wel heeft de Rijksdienst voor de Monumentenzorg een evaluerende studie doen verrichten naar de waardering en de effectiviteit van haar krachtens de nieuwe wet gegeven adviezen aan de gemeenten.² De NCM boog zich over de praktijk van gemeentelijk monumentencommissies.³ Ingevolge artikel 15 lid 1 is de inschakeling van een dergelijke commissie verplicht voor een gemeente die vergunningsbevoegd voor monumenten wil zijn.

Afzonderlijke of integrale wetgeving

Bij de totstandkoming van de Monumentenwet 1988 kwam de legitimatie voor een afzonderlijke wet voor monumenten niet aan de orde; het werd als vanzelfsprekend aangenomen. Wel werd ingegaan op de vraag of een nieuwe monumentenwet nodig was, dan wel volstaan kon worden met aanpassingen van de bestaande wet van 1961. Blijkens de toelichting is om wetstechnische redenen gekozen voor een nieuwe wet. De wet van 1988 bouwt evenwel in hoge mate voort op die van 1961.

Thans kan men vraagtekens zetten bij de vanzelfsprekendheid waarmee de zorg voor monumenten, met inbegrip van de archeologie, in een afzonderlijke wet is geregeld. De samenhang tussen monumentenzorg en andere ruimtelijk relevante beleidsterreinen komt steeds nadrukkelijker in beeld. Het blijkt bijvoorbeeld bij het project Belvedere, een gezamenlijk initiatief van de ministeries van OCenW, VROM en LNV.⁴ Het project is erop gericht om archeologische bouwhistorische, cultuurhistorische en landschappelijke waarden te integreren in de ruimtelijke planvorming en inrichting. De Raad voor Cultuur beveelt in haar advies over Nederland 2030 een structurele verankering van de culturele belangen en waarden in plan- en besluitvorming op verschillende schaalniveaus in de ruimtelijke ordening aan.⁵ In de jaren zeventig heeft monumentenzorg in verschillende steden enorm ervan geprofiteerd dat zij deelnam aan een integraal stadsver-

nieuwingsproces.⁶ De ervaringen bij de ontwikkeling van de VINEX-lokatie Leidse Rijn laten zien dat cultuurhistorische waarden ook bij stadsuitbreidingen geïntegreerd kunnen worden. De voorgenomen grote infrastructurele werken hebben nu al belangrijk bijgedragen aan de emancipatie van de archeologie. Zowel op theoretische als op empirische gronden is het gewenst om het cultuurhistorisch kwaliteitsbeheer, waaronder de monumentenzorg, in te bedden in het ruimtelijk beleid. Volledige en actieve participatie in relevante ruimtelijke ordeningsprocessen maakt een voorwaardenstellende, sturende en offensieve monumentenzorg mogelijk. Bij de grotere gemeenten is nu al monumentenzorg in de meeste gevallen organisatorisch ondergebracht in de sector ruimtelijke ordening.

De monumentenwet kan geïncorporeerd worden in een (her)codificatie van het ruimtelijk bestuursrecht. Hierdoor wordt het ook eenvoudiger procedures te stroomlijnen. Zo zou het nieuwe instrument van de Cultuurhistorische Effectrapportage (CHER)⁷ onderdeel kunnen zijn van de Milieu Effectrapportage (MER). Voorlopig blijft het ruimtelijk bestuursrecht versnipperd en zullen incidentele wijzigingen van de Monumentenwet 1988 nodig blijven.

Overigens richt de Monumentenwet zich alleen op de bescherming van rijksmonumenten. Via het Monumentenjaarboek van de NCM is de jaarlijkse groei in provinciale en gemeentelijke monumenten te volgen. Steeds meer monumenten vallen buiten het regiem van de Monumentenwet. Provincies en gemeenten kunnen een ander monumentenbegrip hanteren dan in de Monumentenwet 1988 wordt gebruikt. Met name het element van "tenminste vijftig jaar" oud is voor provincies en gemeenten niet dwingend. Naast de verschillen in definitie en de in de wet genoemde rechtsgevolgen, is het onderscheid tussen rijksmonumenten en andere monumenten van belang in strafrechtelijk opzicht (bij rijksmonumenten kan sprake zijn van misdrijven) en vooral voor de fiscale faciliteiten. De tijd zal leren of de fiscale discriminatie van niet-rijksmonumenten blijvend als gerechtvaardigd zal worden beschouwd.

Gematigde decentralisatie

In de Monumentenwet 1988 heet de monumentenzorg gede-centraliseerd te zijn. Eerder heb ik gesteld, dat er sprake is van een gematigde decentralisatie.⁸ De waardestelling van de

Afb. 1. Deventer, Buitengracht vanaf Kazernestraat met voormalige Stoomolieslagerij van de Gebr. Ten Hove. De gebouwen dateren tussen 1891 en 1956. Het gebouw vooraan en de silo op de achtergrond worden voorgedragen als rijksmonument (foto gem. Deventer 1998).

rijksmonumenten is een rijkszaak gebleven. Via de advisering door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg kan ook in de gevallen, waarin gemeenten bevoegd zijn om vergunningen af te geven, materieel een grote invloed worden uitgeoefend. De informatieplicht van de gemeenten aan het Rijk maakt het voor het Rijk mogelijk tijdig eventueel rechtsmiddelen ter correctie te hanteren.

Aan de totstandkoming van de Monumentenwet 1988 ging een competentiestrijd tussen provincies en gemeenten en vooral tussen hun koepels (IPO en VNG) vooraf. In de wet zijn de gemeenten er beter afgekomen dan de provincies. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten stimuleert de gemeenten voortdurend een integraal gemeentelijk monumenten- en archeologiebeleid te voeren.⁹ Provincies verminderden hun financiële bijdragen voor restauraties aanmerkelijk, maar bleven zich inspannen voor het onderhoud van de monumenten. Zij blijven zich als bestuurlijke partners bij de monumentenzorg en archeologie zien.¹⁰ In de AMVB Besluit-Rijkssubsidiering Restauratie Monumenten hebben de pro-

vincies weer enige invloed terug doordat zij een Provinciaal Restauratie-Uitvoeringsprogramma (het "PRUP") mogen vaststellen voor de niet-rechtstreekse gemeenten. De RDMZ is in beeld gebleven bij het verlenen van subsidie voor onderhoud. Verschillen in competentie maken een integratie van de subsidieregelingen voor onderhoud en restauratie uiteraard niet eenvoudiger.

De signaleerde beleidsconcurrentie tussen overheden kan niet alleen worden verklaard door de grote "aaibaarheidsfactor" die monumentenzorg voor bestuurders heeft. Ook bij andere beleidsterreinen doen zich vergelijkbare competentiestrijden voor. Er is in Nederland niet meer een algemeen aanvaarde en gedragen staatsleer, waaruit volgt welke overheid waarvoor verantwoordelijk is. "Convenanten" tussen de (koepels van) overheden en andere praktische afspraken kunnen stimuleren dat overheden coherent opereren en helpen in ieder geval voorkomen dat het beleidsveld schade lijdt van de beleidsconcurrentie. Voor een pragmatisch handelen bij de monumentenzorg en de archeologie pleit ook de eerder ge-

noemde verwevenheid met de ruimtelijke ordening. Zowel het Rijk als de provincies en de gemeenten houden zich immers bezig met de ruimtelijke vormgeving van ons land.

In het laatste Jaarboek Monumentenzorg geeft Marieke Kuipers een tiental nieuwe thema's in de monumentenzorg.¹¹ Aan de hand van deze thema's (woonhuismonumenten, landelijke bouwkunst, beschermde stads- en dorpsgezichten, jongere bouwkunst en stedenbouw, monumenten van bedrijf en techniek, groene monumenten, bijzondere gebieden en structuren, erfgoed uit oorlogstijd, monumenten uit de wederopbouw alsmede monumenten van wereldklasse) zouden de (koepels van de) overheden nader hun domeinen en specialismen kunnen afbakenen. Provincies zouden bij de niet-traditionele en gemeentegrenzen-overschrijdende onderwerpen een voortrekkersrol kunnen vervullen. In het recente verleden ontwikkelden provincies zich bijvoorbeeld als stimulators van de aandacht voor het industrieel erfgoed. Provincies speelden een cruciale rol bij het beschermen van de Stelling van Amsterdam, nu door de UNESCO op de lijst van werelderfgoed geplaatst.

Effectiviteit

Het spreekt voor zich, dat monumentenzorg effectief moet zijn. Overwegingen van effectiviteit vormden een belangrijk motief om in de wet van 1988 aan de gemeenten meer verantwoordelijkheid te geven. Onderzoek had uitgewezen, dat de houding van een gemeentebestuur – dat wil zeggen: Burgemeester en Wethouders – de meest bepalende factor is voor het slagen van een beschermingsbeleid.¹² Het ligt dan voor de hand de attitude van het gemeentebestuur positief te willen beïnvloeden en het verantwoordelijkheidsbesef voor monumenten te versterken. Het is dan een verstandige strategie om veel energie te steken in diverse vormen van voorlichting en scholing. Gemeentelijke beslissers (wethouders, andere raadsleden en ambtenaren die direct of indirect met monumentenzorg worden geconfronteerd) kunnen in het beleid nog scherper als een aparte doelgroep voor het beleid worden onderscheiden.

Het valt wel in te zien, dat naarmate het aantal monumenten groter is, de behoefte toeneemt om op een lager beslissingsniveau vergunningaanvragen af te doen. Het centrale niveau kan zich dan beperken tot de wezenlijke vragen, beleidslijnen en noodzakelijke correcties. Over het totaal aantal beschermenswaardige monumenten op rijksniveau na afronding van selectie en registratie van de zogenaamde jonge monumenten bestaat nog weinig duidelijkheid. Het aantal rijksmonumenten (jonge en oude bouwkunst samen) aan het einde van de eeuw is wel op 61.000 geschat.¹³ Vanuit de Rijksdienst in Zeist is het praktisch niet mogelijk zoveel monumenten tot in details – die bij monumenten wezenlijk kunnen zijn – centraal op een effectieve manier aan te sturen. Ook hierom is het interessant te bezien hoe decentralisatie zo goed mogelijk vorm kan krijgen.

Monumentenzorgers hebben wel eens hun twijfels over de deskundigheid en het vakmanschap op gemeentelijk niveau.

De wetgever is bewust terughoudend geweest in het stellen van formele eisen waaraan gemeenten die de ambitie hebben zelf vergunningen voor afbreken, verstoren, verplaatsen of wijzigen van monumenten af te geven, moeten voldoen. Voorwaarde is slechts een verordening, waarin tenminste de inschakeling wordt geregeld van een aan Burgemeester en Wethouders adviserende monumentencommissie. Van de mogelijkheid om zelf vergunningen af te geven, maken gemeenten enthousiast gebruik. De jurisprudentie stelt inmiddels nadere eisen aan de deskundigheid en onafhankelijkheid van de commissie. Er lijkt zich bij verschillende gemeenten een ontwikkeling voor te doen om monumentencommissies en welstandscommissies onder te brengen in een overkoepelende commissie ruimtelijke kwaliteitszorg.

In de genoemde studie naar de effectiviteit van de adviezen van de RDMZ wordt een interessant dilemma gesignaleerd. Gemeenten met weinig kennis en expertise op het gebied van monumentenzorg – in de praktijk gemeenten met weinig monumenten – plegen eigenlijk zonder meer het advies van de RDMZ te volgen. Er is sprake van “invulling” van de besluitvorming door de RDMZ in plaats van de door de wetgever voorgestane “aanvulling”. Wie niet onvoorwaardelijk overtuigd is van de gemeentelijke deskundigheid ook bij kleinere gemeenten, zal geneigd zijn hier van effectief beleid te spreken. Als probleem wordt evenwel geformuleerd, dat zo gemeenten niet geprikkeld worden om een eigen deskundigheid te ontwikkelen. Bij de gemeenten met veel monumenten (in het jargon de grote monumentengemeenten) weegt het advies van de RDMZ bij de besluitvorming juist minder zwaar dan de eigen ambtelijke en commissoriale adviezen. De combinatie van het snel teruglopen van het aantal gemeenten en de vergroting van het aantal beschermde monumenten, doet mij verwachten dat het aantal gemeenten dat blindelings de adviezen van de RDMZ volgt, zal afnemen. Naarmate meer gemeenten beter inhoudelijk tegenspel aan de RDMZ kunnen geven, zal het debat tussen de RDMZ, gemeenten en het particulier initiatief levendiger kunnen zijn.

Het begrip monument

De Monumentenwet 1988 definieert monumenten als alle vóór vijftig jaar vervaardigde zaken welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde. Bij de veelvuldige verzoeken om een object op de lijst van beschermde rijksmonumenten te plaatsen, toetst de directeur van de RDMZ namens de bewindspersoon evenwel aan andere criteria voor het onmiddellijk starten van een aanwijzingsprocedure. In een brief aan de gemeenten en provincies is aangegeven, dat aan de volgende drie voorwaarden moet zijn voldaan: het object dateert van na 1850, er is sprake van een evident rijksbelang bij bescherming en een bedreiging levert dringende redenen op voor de voortijdige behandeling van een verzoek.¹⁴ Gezien de grote aantallen nog te verwerken gegevens is het praktisch onvermijdelijk om beleidsregels als de onderhavige te formuleren. In wezen gaat het om een prioriteitenstelling

binnen de werkzaamheden van de RDMZ. Per brief kan natuurlijk niet van de definitie van de wet worden afgeweken. Naar mijn mening zal men niet met succes een recente plaatsing op de lijst kunnen aanvechten met een beroep op bijvoorbeeld het ontbreken van evident rijksbelang, indien wel aan de definitie van de wet wordt voldaan.

Sinds de invoering van de Monumentenwet 1988 is het begrip monument materieel verbreed. Hierboven werd al het voorbeeld van de monumenten van bedrijf en techniek, het industriële erfgoed genoemd. Het maatschappelijk draagvlak voor monumentenzorg is fors gegroeid, zoals bijvoorbeeld blijkt op de Open Monumentendag.¹⁵ Het plaatsen van een object op de lijst van beschermde monumenten kan in de samenleving rekenen op grote sympathie; het afvoeren geeft in het algemeen veel weerstand. Over het integraal behoud van het Koninklijk Militair Invalidenhuis te Leiden werd op 8 maart 1995 het eerste door burgers aangevraagde referendum in Nederland gehouden. Theoretisch kan men wel vinden dat een dynamische monumentenlijst impliceert dat ook regelmatig objecten moeten kunnen worden afgevoerd. De praktijk zal blijven dat het liefst zo weinig mogelijk energie wordt gestoken in het schonen van de lijst. De lijst zal een (beheerste) groei blijven tonen. Hoe groter de lijst, hoe ongeloofwaardiger dat alle monumenten even belangrijk zijn. De bekende voorstellen om te komen tot een differentiatie in de categorieën A, B en C zullen herhaaldelijk terugkomen. Het goed bijhouden van het monumentenregister door de RDMZ blijkt absoluut geen sinecure te zijn.¹⁶ Voor niet-juristen is het ongerijmd dat in de systematiek van de wet de gemeente een sloopvergunning voor een monument kan geven, terwijl het Rijk beslist over het eventueel van de monumentenlijst afvoeren van het monument.

Stedenbouw en monumentenzorg

Als het centrale expertise- en kennisinstituut op het terrein van de monumentenzorg komt de RDMZ goed uit de verf bij

Afb. 2. Leiden, Aalmarkt vanaf hoek Lange Mare/Stille Rijn. Onderdeel van het herontwikkelingsgebied tussen Kakelaarsteeg-Boommak-
Stille Rijn-Maarsmansteeg-Breestraat (foto Cees Waal 1998).

de bouwhistorische, architectuurhistorische, bouwtechnische en juridische aspecten van het individuele monument. Bij individuele monumenten weten gelijkgezinden op verschillende bestuurlijke niveaus elkaar te vinden en vormen een bondgenootschap. De gemeenschappelijke liefde voor het monument is een sterk bindend element en overwint vrij gemakkelijk de formele verschillen in posities.

Anders is de situatie bij stedenbouwkundige ingrepen in beschermde stads- en dorpsgezichten. "De gemeente" blijkt dan niet alleen te bestaan uit personen die de monumentenzorg een warm hart toedragen. Binnen de gemeente zijn elkaar beconcurrerende groepen (en soms bestuurders) met tegengestelde belangen. Gemeentebestuurders slagen er niet altijd in een goed evenwicht te vinden tussen dynamiek en duurzaamheid van het beschermde gezicht. Het voorbeeld van het project De Appelaar in Haarlem is hiervan een illustratie. Naar het zich nu laat aanzien wordt de dreiging van een onherstelbare aantasting van het beschermd stadsgezicht alsnog afgewend,¹⁷ in ieder geval mede dankzij het advies van de RDMZ.¹⁸ De door de RDMZ in de periode 1993-1998 gemaakte op- en aanmerkingen bij het project De Appelaar doen zeker consistent aan. Het zou naar mijn mening toch beter geweest zijn, als de RDMZ vanaf het begin haar standpunten scherper en zelfbewuster verwoord had. Wellicht was dan De Appelaar een minder langsepende en bestuurders slopende affaire geworden. Er kunnen zich weer nieuwe, met de Appelaar vergelijkbare situaties voordoen. Ik noem als voorbeeld van een ontwikkeling die kan ontsporen – maar dat zeker niet hoeft – de nog niet uitgekristalliseerde vernieuwingsplannen van het Leidse stadsbestuur voor het gebied tussen Breestraat en Aalmarkt/Boommak-
Stille Rijn-Maarsmansteeg-Breestraat. In de rol die de RDMZ in de Monumentenwet 1988 is toebedeeld, past het dat de RDMZ tijdig en ondubbelzinnig aangeeft aan welke voorwaarden veranderingen in concreto zouden moeten voldoen. Bij stedenbouwkundige vraagstukken zijn het juist de grote monumentengemeenten die behoefte hebben aan deskundige steun van de RDMZ. Terecht concludeert het onderzoek "Aanvulling of invulling?" dat de RDMZ bij haar advisering in de grotere monumentengemeenten meer aandacht moet geven aan de stedenbouwkundige en planologische aspecten van de monumentenzorg.¹⁹ Op dit punt lijkt de uit de Monumentenwet 1988 voortvloeiende herijking van rollen en verantwoordelijkheden nog niet voldoende doordacht. De RDMZ dient met name kritisch te zijn wanneer de betrokken gemeente aan zichzelf vergunning verleent.

Steunpuntennetwerk

In 1995 is een start gemaakt met de ontwikkeling van een steunpuntennetwerk monumentenzorg. Via een speciale nieuwsbrief informeert de RDMZ over de voortgang ervan. De steunpunten worden omschreven als samenwerkingsverbanden tussen overheden en het particulier initiatief. Steunpunten fungeren als platform voor overleg en afstemming. Tevens is een steunpunt het centrale loket waar gemeenten en particuliere organisaties met hun vragen terecht kunnen (ken-

nis- en informatiefunctie). Ten slotte wordt een faciliterende functie voor overheden en particuliere organisaties nagestreefd; de dienstverlening kan betaald of onbetaald zijn. Verschillende partijen fungeren als trekker van de experimentele steunpunten: in Drente de provincie (provinciemodel); in Noord-Brabant de Regioservice van de RDMZ (deconcentratie-model); in Limburg de Stichting Limburgse Contactcommissie Monumentenzorg (private model). In een deel van Zuid-Holland, het gebied Midden-Holland/Rijnstreek, viel de trekkersrol toe aan een vorm van intergemeentelijke samenwerking. Ten onrechte is het intergemeentelijke model als "gemeentelijk model" aangeduid. Bij een echt gemeentelijk model zou een concrete gemeente aanspreekbaar zijn geweest; het steunpunt was dan mogelijk nog niet gesloten, zoals thans wel het geval is.

De resultaten van de evaluatie van het experiment steunpunten zijn nog niet gepubliceerd. Er zijn bij het verschijnen steunpunt kritische kanttekeningen te plaatsen. Niet voldoende scherp en helder zijn nut en noodzaak van de steunpunten. Hetzelfde kan gezegd worden over de juridische legitimatie, de financiering en de aansturing van de steunpunten. De vraag doet zich voor, of de in de wet gegeven rollen en verantwoordelijkheden in een ondoorzichtige overlegstructuur niet te zeer vervagen. Ongetwijfeld zijn er positieve effecten, zoals een betere communicatie tussen bij de monumentenzorg en de cultuurhistorie betrokken instellingen. Bezien moet worden of dergelijke effecten op een andere manier niet veel doelmatiger kunnen worden bereikt. Te denken valt aan een verdere cultuur- en structuurverandering bij Rijksdiensten als de RDMZ en het ROB of een grotere verantwoordelijkheid voor het intermediaire (provinciale) bestuur. Aan de gemeenten en het particulier initiatief kan evenzeer de vraag worden gesteld hoe zij nog meer kunnen bijdragen aan een effectief beleid.

Niet geregelde onderwerpen

De Monumentenwet 1988 regelt vooral veel niet. De wet geeft geen garantie dat er voldoende middelen voor onderhoud en restauraties zullen zijn. Monumentenzorg is de afgelopen jaren financieel door een diep dal gegaan. Op geen enkele sector binnen het cultuurbeleid is zo sterk bezuinigd als op de monumentenzorg.²⁰ Door een knappe en consistente strategie kwam monumentenzorg terug op de politieke agenda. Het op 31 maart 1998 gepresenteerde pakket van investeringsmaatregelen tot 2010 voor de versterking van de ruimtelijk-economische structuur van Nederland bevat onder meer een bedrag van één miljard gulden voor de monumentenzorg.

Artikel 34 geeft wel een juridische basis voor subsidieverlening ten behoeve van herstel en instandhouding van beschermde monumenten, maar op zich geen juridisch afdwingbare aanspraken. De op de wet stoelende subsidieregelingen (algemene maatregelen van bestuur) blijken snel te kunnen worden aangepast. De wet geeft ook ruimte om in het subsidiebeleid het accent te verleggen van restauratie naar onderhoud. Eveneens zou een verdere differentiatie en meer maat-

werk mogelijk zijn. De wet verzet zich niet tegen het kwalitatief onderscheiden van monumenten in de categorieën A, B en C. Eveneens kan sterker rekening worden gehouden met de gebruiksmogelijkheden en daarmee samenhangende economische waarde van het monument. Fiscale regels kunnen evenzeer een gewenst gedrag van een eigenaar uitlokken. Het gemis van een specifieke onderhoudsplicht voor monumenten wordt daarmee althans ten dele gecompenseerd.

Opvallend is dat het particulier initiatief nergens in de wet voorkomt. Een aantal landelijke monumentenverenigingen ontvangen subsidie uit de "Pot Oud" van de RDMZ. Het NCM verkrijgt zijn subsidie van de bewindspersoon na advisering door de Raad voor Cultuur. De laatste methodiek vermijdt elke schijn van een afhankelijkheid en geniet alleen al daarom de voorkeur boven rechtstreekse subsidieverlening door de RDMZ.

Conclusie

Er zijn momenteel geen dringende redenen om de Monumentenwet 1988 op essentiële punten te herzien. De wet ontleent haar betekenis aan de rechtsgevolgen die aan de kwalificatie rijksmonument zijn verbonden en de toedeling van verantwoordelijkheden aan de verschillende overheden. De wet is eerder ondersteunend dan richtinggevend voor de ontwikkelingen op het gebied van de monumentenzorg en de ruimtelijke kwaliteit. De wet biedt ruimte voor nieuwe ontwikkelingen, zoals het verleggen van het accent van restauraties naar onderhoud.

Het verdient aanbeveling de Monumentenwet 1988 te incorporeren in een codificatie van het ruimtelijk bestuursrecht. Hierbij zal nader moeten worden gezien, welke verschillen in rechtsgevolg tussen enerzijds rijks- en anderzijds provinciale en gemeentelijke monumenten nog gerechtvaardigd zijn.

De monumentenzorg is meer gebaat met convenanten tussen de (koepels van) overheden, dan met een heropening van de discussie over decentralisatie en de daaruit volgende verdeling van competenties.

Via haar adviezen heeft de RDMZ feitelijk grote invloed op het gemeentelijk beleid, vooral bij stedenbouwkundige vragen. De RDMZ dient dan wel tijdig en zelfbewust haar standpunten helder te formuleren. Over nut en noodzaak van het door de RDMZ gestarte steunpuntennetwerk bestaat gerede twijfel.

Voor een effectief monumentenbeleid is het belang van de wet minder groot dan dat van het commitment van politici op de verschillende bestuursniveaus en vooral een breed maatschappelijk draagvlak.

Noten

1 Geraadpleegd zijn de zesde druk met de tot 1 september 1997 bijgewerkte 1e aanvulling van de Monumentenwet 1988, bewerkt door J.P.A.M. Geurts en J.G. van Niftrik, W.E.J. Tjeenk Willink Deventer 1997, en de bewerking van de Monumentenwet 1998 door J.W. van Zundert in deel 6 van Kluwer Ruimtelijk Bestuursrecht.

- 2 M.P.C. Bressers en W.L.M. Knitel, *Aanvulling of invulling? Een onderzoek naar de waardering en de effectiviteit van de ministeriële adviezen ex artikel 16 MW 1988*, RDMZ Zeist 16 januari 1997.
- 3 M.P.C. Bressers, *Gemeentelijke monumentencommissies in de praktijk*, Stichting Nationaal Contact Monumenten, Amsterdam 1996.
- 4 Het project Belvedere, een rijksvisie op de samenhang tussen cultuurhistorie en ruimtelijkbeleid, is toegelicht in een gemeenschappelijke brief d.d. 11 december 1997 van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.
- 5 Raad voor Cultuur, Advies Nederland 2030, de culturele dimensie, Den Haag [1998]
- 6 Vergelijk P. Van Dun, Vijftig jaar stedenbouwkundige monumentenzorg, in: *In dienst van het erfgoed; RDMZ 1947-1997, Jaarboek Monumentenzorg*, Waanders Zwolle en Rijksdienst voor de monumentenzorg Zeist 1997, p. 190.
- 7 Hierover E.M. Kylstra, De Cultuur Historische Effectrapportage, in: *Compendium Monumentenzorg* II.C.40 (mei 1996), Samsom H.D. Tjeenk Willink Alphen aan de Rijn 1989.
- 8 C.J.D. Waal, De gewijzigde Monumentenwetgeving, in: *Bouwrecht* augustus 1988, Kluwer Deventer 1988, p. 555.
- 9 Zie bijvoorbeeld de VNG-publicatie A. van Marion en W. Vos, *Monumenten op en in de grond; naar een integraal gemeentelijk monumenten- en archeologiebeleid*, VNG uitgeverij Den Haag 1996
- 10 Zie bijvoorbeeld de IPO-publicatie C. Van Deijk-Hofmeester en W.-J. Raijmakers, *De provincie: partner in cultuurbeleid; naar een gebiedsgerichte integrale aanpak*, Den Haag 1996, p. 17-23.
- 11 M. Kuipers, Erkend als monument; nieuwe beschermingsthema's in de monumentenzorg, in: *Rijksdienst voor de Monumentenzorg, In dienst van het erfgoed; Jaarboek Monumentenzorg 1947-1997*, Waanders Zwolle en Rijksdienst voor de Monumentenzorg Zeist 1997, p. 131-157.
- 12 W. Derksen, M. Gonggrijp-van Mourik, R.A.F. Smook en Th.H.M. de Beer, *Monumentenzorg en effecten van centraal beleid; een analyse van de bescherming van stads- en dorpsgezichten*, Kluwer Deventer 1983.
- 13 K. Buitendijk, *Monumenten beter bekeken: een aanzet tot een visie op het monumentenbeleid tot het jaar 2000 en een doorkijk naar latere jaren*, Rijswijk 1993, p. 128.
- 14 Brief d.d.28 januari 1992, RdMz/U-195.729; in editie Monumentenwet van Schuurman en Jordens p. 290-293.
- 15 B. Verfürden, Het imago van de monumentenzorg, in: *In dienst van het erfgoed, RDMZ Jaarboek Monumentenzorg 1947-1997*, Waanders Zwolle en RDMZ Zeist 1997, p. 86-87
- 16 Zie P. Brinkman, De monumentenlijst, Van voorlopige lijst tot relationele databank, in: *In dienst van het erfgoed, RDMZ Jaarboek Monumentenzorg 1947-1997*, Waanders Zwolle en RDMZ Zeist 1997, p. 112-129.
- 17 Zie de voorlopige uitspraak van de Voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State d.d. 17 februari 1998 (no. F01.97.0204)
- 18 Bij brief van 30 januari 1998 aan de Burgemeester en Wethouders van Haarlem gaf de directeur van de RDMZ een negatief eindoordeel over het gepresenteerde eindresultaat.
- 19 Ibidem, p. 60.
- 20 L.Lansink, 275 miljoen extra voor monumenten; absoluut minimum en te weinig voor de kerken, in: *Boekmancahier 27*, Amsterdam 1996, p. 11.